

บรรณาธิการแถลง

บรรณาธิการแถลง

ช่วงที่ผ่านมา การแพร่ระบาดของโควิด-19 เข้าสู่แนวโน้มใหม่ แม้การระบาดจะยังไม่สงบ และเชื้อโรคมียังมีการกลายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในโลกมีภูมิคุ้มกันอย่างกว้างขวางแล้ว ทั้งจากวัคซีนและการติดเชื้อ ประกอบกับเชื้อโรคมีการกลายพันธุ์ในลักษณะลดความรุนแรงลง ทำให้ประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ปรับนโยบายเป็นการเปิดประเทศ ลดความเข้มงวดเรื่องการรักษาระยะห่าง และการสวมหน้ากากอนามัย ในเทศกาลการแข่งขันฟุตบอลโลกที่ประเทศกาตาร์ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2565 ที่มีการชุมนุมของผู้คนจำนวนมากและค่อนข้างหนาแน่น แทบไม่ปรากฏภาพคนสวมหน้ากากอนามัยในสนามแข่งขันเลย สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งยึดนโยบายโควิด-19 เป็นศูนย์ เพราะประชากรมีการติดเชื้อน้อยมาก และประชากรกลุ่มเสี่ยงจำนวนมากยังได้รับวัคซีนเข็มกระตุ้นในอัตราไม่สูง รัฐบาลทนต่อแรงกดดันจากการประท้วงไม่ได้ และเริ่มผ่อนคลายความเข้มงวดของมาตรการควบคุมป้องกันโรคลงอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยเองก็ได้ปรับสถานะของโรคจากโรคติดต่ออันตรายมาเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังมาหลายเดือนแล้ว การศึกษาวิจัยและพัฒนาวัคซีนและการวิจัยยารักษาโควิด-19 โดยเฉพาะยาจากสมุนไพรในประเทศไทยยังไม่มี “ข่าวดี” ที่ชัดเจนในช่วงที่ผ่านมา

วารสารฉบับนี้ มีบทความนำเสนออย่างคับคั่ง เช่นเคย แบ่งเป็นนิพนธ์ต้นฉบับ 10 เรื่อง บทปริทัศน์

4 เรื่อง และรายงานเบื้องต้น 1 เรื่อง

นิพนธ์ต้นฉบับเรื่องแรก ประสิทธิภาพของสารสกัดว่านหางจระเข้เปรียบเทียบกับ omeprazole ในการรักษาโรคกรดไหลย้อน พบว่าสารสกัดว่านหางจระเข้มีประสิทธิภาพดีกว่า omeprazole แต่การศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดที่มีใช้การศึกษาแบบสุ่มเปรียบเทียบโดยปกปิดทั้งสองด้าน ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มละ 20 คน จึงไม่ใช้การศึกษาในคนระยะที่สาม และพบผลข้างเคียงถึง 3 คน จาก 20 คน นอกจากนี้เกณฑ์คัดออกข้อ 1) และ 2) ควรเป็นเกณฑ์ตัดออกจากการศึกษา (discontinuation criteria) จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมต่อไป เรื่องที่สอง **ผลฉับพลันของการฝังเข็มร่วมกับการกระตุ้นไฟฟ้าต่ออาการปวดศีรษะในผู้ป่วยโรคไมเกรน** พบว่าการฝังเข็มร่วมกับการกระตุ้นไฟฟ้าให้ผลฉับพลันในการบรรเทาอาการปวดศีรษะไมเกรนดีกว่าการฝังเข็มโดยไม่มีกระตุ้นไฟฟ้า เป็นการยืนยันผลของการศึกษาในอดีตโดยการศึกษาครั้งนี้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก เรื่องที่สาม **ประสิทธิผลและความปลอดภัยของการแช่เท้าด้วยสมุนไพรในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีอาการชาเท้า** พบว่า การแช่เท้าด้วยสมุนไพรในน้ำที่อุณหภูมิ 38-40 °C. ช่วยลดจุดที่ไม่รับรู้ความรู้สึกบริเวณเท้า และมีความปลอดภัย โดยการแช่เท้าในน้ำที่อุณหภูมิ 38-40 °C. ที่ไม่มีสมุนไพรก็ได้ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นับเป็นผลการศึกษาที่น่าสนใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง เพราะเป็นวิธีง่าย ๆ

ผู้ป่วยสามารถทำได้เอง โดยเฉพาะการแช่เท้าด้วยน้ำอุ่นที่ไม่มีสมุนไพร ควรทำการศึกษาเพื่อยืนยันผล โดยออกแบบการศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มผู้ป่วยที่มีลักษณะและความรุนแรงของปัญหาแตกต่างกัน

เรื่องที่สี่ การพัฒนาเจลสารสกัดขมิ้นชันสำหรับการใช้รักษาโรคปริทันต์ พบว่าสามารถพัฒนาเจลตำรับสารสกัดขมิ้นชันที่มีความคงตัวดี เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป เรื่องที่ห้า **การพัฒนาเม็ดสารสกัดใบเตยเพื่อใช้ย้อมคราบจุลินทรีย์บนผิวฟัน** พบว่าสารสกัดใบเตยในรูปแบบเม็ดกลมสามารถนำมาพัฒนาเป็นสีย้อมคราบจุลินทรีย์บนผิวฟันจากธรรมชาติได้ โดยต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไป เรื่องที่หก **ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและฤทธิ์ยับยั้งการสร้างไนตริกออกไซด์ของตำรับยาบำรุงไขข้อ** พบว่า สารที่สกัดด้วยเอทิลอะซิเตทมีฤทธิ์ทางชีวภาพที่ดี หากจะนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ยังต้องนำสารสกัดดังกล่าวไปศึกษาต่อ ตั้งแต่การศึกษากับ chondrogenic cell ในห้องทดลอง ศึกษาฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และฤทธิ์ต้านการอักเสบในสัตว์ทดลอง ก่อนนำไปศึกษาในคนต่อไป เรื่องที่เจ็ด **ฤทธิ์ทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับการยับยั้งมะเร็งและปริมาณฟีนอลิกของตำรับยาแก้มะเร็งในมดลูก** ผลการศึกษาพบว่าสารสกัดของตำรับยาดังกล่าวไม่สามารถยับยั้งเซลล์มะเร็งมดลูกและเซลล์มะเร็งรังไข่ได้ และมีฤทธิ์ต้านเชื้อราในระดับต่ำ แต่ผู้นิพนธ์ยังเห็นว่าควรนำไปศึกษาผลกับเซลล์มะเร็งอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น มะเร็งปากมดลูก

เรื่องที่แปด การศึกษาฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและความคงตัวทางกายภาพและเคมีของยาต้มแก้ไข้ตัวร้อนตำรับหมอมือเมืองล้านนา พบว่ายาต้มดังกล่าวมีปริมาณฟีนอลิกรวมและฟลาโวนอยด์รวมลดลงตาม

ระยะเวลาการเก็บรักษา และมีความสามารถในการยับยั้งสารอนุมูลอิสระลดลงตามระยะเวลาการเก็บรักษาด้วย โดยพบว่าการศึกษาการเก็บรักษาที่อุณหภูมิ 4 °C. สามารถทำให้ความคงตัวทางกายภาพดีที่สุด จึงมีเรื่องที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมอีกมาก เรื่องที่เก้า **การตรวจสอบคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของใบชะมวง** เป็นการศึกษามาตรฐานของสมุนไพรที่ยังไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานในตำรามาตรฐานยาสมุนไพรไทย การศึกษานี้นำไปสู่การจัดทำมโนกราฟใบชะมวง และสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานของใบชะมวงแห่งในตำรามาตรฐานยาสมุนไพรไทย เพื่อเป็นมาตรฐานอ้างอิงของประเทศต่อไป เรื่องที่สิบ **การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านไทยในการรักษาโรคเลือดโรคลม: กรณีศึกษาหมอสินธุ์ สิทธิพล อำเภอยายะเมือง จังหวัดพังงา** เป็นการศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านที่ได้ข้อมูลค่อนข้างมาก เป็นตัวอย่างที่ดีของการศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน

บทปริทัศน์ เรื่องที่หนึ่ง ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการใช้ตำรับยาทาพระเส้นในโรคข้อเสื่อม ได้ทบทวนการศึกษาตำรับยานี้อย่างค่อนข้างกว้างขวาง พบว่ามีการศึกษาการออกฤทธิ์ทางชีวภาพเฉพาะในหลอดทดลอง ยังไม่มีการศึกษาในสัตว์ทดลอง และยังไม่มีการศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา แต่มีการศึกษาการออกฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรแต่ละตัวในตำรับ โดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบของเจล บาล์ม และครีม แต่ยังไม่มียาแบบเซรั่ม และยังไม่มีการทดสอบประสิทธิผลในมนุษย์ ส่วนการศึกษาทางคลินิกถึงผลการรักษาอาการปวดข้อพบว่ายาตำรับนี้มีประสิทธิผลและความปลอดภัย เรื่องที่สอง **การฝังเข็มแบบปลุกสมองเปิดทวารและการใช้ยาสมุนไพรจีนในการรักษาภาวะสมองเสื่อมจากโรคหลอดเลือดสมอง** ได้ทบทวนรายงานวิจัยจาก

เว็บไซต์ของสาธารณรัฐประชาชนจีน คัดเลือกรายงานที่เข้าเกณฑ์ แบ่งเป็นการศึกษาวิธีการรักษาแบบฝังเข็ม 7 รายงาน แบบใช้สมุนไพร 6 รายงาน และแบบผสม 8 รายงาน พบว่าทุกวิธีมีประสิทธิภาพในการรักษา โดยวิธีผสมได้ผลดีกว่า เป็นการทบทวนและนำเสนอที่มีคุณภาพดี เป็นตัวอย่างที่ดี

เรื่องที่สาม **ฤทธิ์ด้านเชื้อแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรคอาหารเป็นพิษและฤทธิ์ด้านการอักเสบของแกนฝาง** เป็นการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสารที่เป็นองค์ประกอบหลัก และฤทธิ์ยับยั้งแบคทีเรียของแกนฝาง ซึ่งพบว่าสารสกัดของแกนฝางสามารถยับยั้งแบคทีเรียทั้งแกรมลบและแกรมบวก และยังมีฤทธิ์ด้านการอักเสบ โดยการยับยั้งการหลั่งไนตริกออกไซด์และไซโตไคน์สนับสนุนการใช้ฝางในผู้ป่วยอาหารเป็นพิษ ตามที่ใช้กันในการแพทย์แผนไทย โดยผู้ทบทวนเสนอแนะให้ศึกษาขนาดที่เหมาะสมและประสิทธิภาพในผู้ป่วย เรื่องที่สี่ **การส่งเสริมสุขภาพในงานการแพทย์แผนไทย: ทฤษฎีและกลวิธีที่เกี่ยวข้อง** เป็นการทบทวนองค์ความรู้ จากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพกับองค์ความรู้ในศาสตร์การแพทย์แผนไทย นำมาประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้อย่างน่าสนใจ โดยใช้แนวคิดด้านสุขศึกษาสร้างเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ โดยทำได้ค่อนข้างดี อย่างไรก็ดี การสร้างเสริมสุขภาพที่ได้ผลดี นอกจากกระบวนการทางสุขศึกษาแล้ว คือ

การสร้างระบบนิเวศตามกฎบัตรอตตาวาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย สมควรขยายขอบเขตองค์ความรู้ที่นำเสนอ เชื่อมโยงกับแนวคิดของสากลนี้ต่อไป

รายงานเบื้องต้น ในฉบับนี้มี 1 เรื่อง **การศึกษาระดับความพร้อม ความรู้ เจตคติ แรงจูงใจ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพร้อมของบุคลากรในการเข้าสู่การประเมินคุณภาพโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ผสมผสาน กรุงเทพมหานคร** เป็นการศึกษาคำรับรองคุณภาพของโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน ซึ่งพบว่าโครงการนี้มีจุดอ่อนในการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ เจตคติ แรงจูงใจ และปัจจัยที่สัมพันธ์ของความพร้อมของบุคลากร ทำให้มีการจัดทำโครงการเพิ่มความพร้อมให้แก่บุคลากร จนทำให้โรงพยาบาลสามารถผ่านการประเมินคุณภาพ 3 โครงการ การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่สำคัญ คือ มิได้ศึกษาความพร้อมด้านโครงสร้างและทรัพยากร สมควรมีการศึกษาให้รอบด้านต่อไป

ภาคปกิณกะในฉบับนี้ เรื่องแรก **เป็นตำราอ้างอิงสมุนไพรไทย เรื่อง ว่านทางจระเข้-วุ้น** เรื่องที่สอง **เป็นพจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนจีน เล่ม 2 (จีน-ไทย-อังกฤษ)** ส่วนวารสารสโมสร ก็เป็นเรื่องว่านทางจระเข้ เช่นกัน

พบกันใหม่ฉบับหน้า

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

